ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

Η ΜΑΝΙΑΤΙΣΣΑ

Ἡλιοψημένη καὶ μαυρουδερή, μὲ βάδισμα κοὶ βλέμμα παληκαριοῦ, μὲ κορμοστασιὰ λεβέντικη, καὶ τὸ κεφάλι στὰ σύγνεφα, μὲ μέση ποὺ ἠμποροῦσε νὰ ξεζωσθῇ πολὺ εὔκολα τὰ μεσοφούστανα γιὰ νὰ κρεμάσῃ τὴν βαρύτερη πάλα,μὲ τὰ μαλλιὰ ἐξαμολυτὰ στοὺς πέντε ἀέρηδες καὶ μπράτσα ποὺ θὰ πνίγαν εὔκολα καὶ δαμάλι εἰς ἕνα σφίξιμό τους, μὲ τὴν θρησκευτικότερην ἀγάπη στὴν καρδιὰ καὶ τὴν θερμὴ στοργὴ στὰ φυλλοκάρδια, μὲ τῆς τιμῆς τὴν φλόγα στὰ μάτια της, ἡ Μανιάτισσα, μᾶς παρουσιάζει τὸν τελειότερον ἠθικὸ τύπο γυναικὸς ποὺ ἠμποροῦσε νὰ σταθῇ· τύπο τόσο ἐξόχως γυναίκειο, τόσο ἐξόχως ἀνθρώπινον, ὅσον καὶ ἀξιομίμητο καὶ θαυμαστόν, καὶ πολυζήλευτο.

Πρώτη καὶ ἐξαιρετικὴ ἐντύπωσι ποὺ θἄχῃ κεῖνος ποὺ θέλει πρωτοπάει στὴ Μάνη, — ἐντύπωσι μοναδικὴ διὰ τὸ κάλλος της, καὶ τὴ μορφιά της, ποὺ θὰ τοῦ μείνῃ ζωηροτάτη κι' ὅταν ἀφήσῃ πίσωθε του τῆς Μάνης τ' ἀγριοτρόχαλα, — εἶνε ἡ θαυμασία καὶ φανταχτερὴ καὶ στὴ ζωὴ καὶ στὰ αἰσθήματα πρωτοτυπία ποὺ δείχνει ἡ Μανιάτισσα.Θαυμαστὸ φαινόμενο ! Ἐμποροῦσε κανεὶς νὰ εἰπῇ δίχως νἄχῃ φόβο νὰ λαθέψῃ πὼς ὅλη ἡ Μάνη ἡ ἀνυπόταχτη, ὅπως τὴν εἶπε κι' ὁ τραγουδιστής, εἶνε κλεισμένη μὲς σὲ μιᾶς Μανιάτισσας τὰ χυμερὰ τὰ στήθια.

* * *

Ἡ ἱστορία εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ κιτρινισμένα φύλλα της μᾶς κληροδότησε, σὲ δύο λόγια μέσα, ἁπλᾶ εἰς τὴν λακωνικότητά τους κ' ἔξοχα εἰς τὴν πρωτότυπον ταχύτητα τους, ἠθικοὺς κανόνες, ἢ ἀκριβέστατη τήρησις τῶν ὁποίων ἐγέννησε τὸν μοναδικώτατο στὴν ψυχὴ καὶ στὰ αἰσθήματα γυναίκειον τύπο τῆς Μανιάτισσας.

Ρώταγαν τὸν νεαρὸ Μανιάτη μιὰ φορὰ 'ς ἀπεραισμένα χρόνια.

— Τί εἶσαι ;

— Ἄντρας ἐλεύτερος.

— Καὶ σὲ τὶ ἀπάνου στηρίζεις τὴ λευτεριά σου ;

— Στὴ θύμηση τῶν προγόνων μου.

— Καὶ τὶ καθήκοντα ἔχει ὁ ἐλεύθερος Μανιάτης ;

— Νὰ σέβεται τὶς γυναῖκες καὶ τοὺς γέροντας ὕστερ' ἀπὸ τὸ Θεό. Νὰ βοηθήσῃ τοὺς γονεῖς του. Νὰ ἐκδικιέται μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς του κάθε βρισιὰ καὶ νἀγαπήσῃ τὴ λευτεριὰ του ὅσο καὶ τὴ ζωή». (Stephanopoli : Voyage en Grèce).

Τέτοιου εἴδους τραχειὰ καὶ σοβαρώτατη ἠθικὴ ἐχρειάστηκε γιὰ νὰ ριζρβολήσῃ στῆς Μάνης τἀπάτητα κατσάβραχα, γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ εἰς μέλλον τὴν ἀνδρικώτερη — ἀπὸ μερικοὺς σπασμένους σύγχρονούς μας, — ἀρετὴ τῆς θαυμαστῆς Μανιάτισσας.

* * *

Ἡ γέννησις τῆς γυναικὸς στὴ Μάννη δὲ γίνεται ἀποδεχτὴ καὶ μὲ πολλὴ εὐχαρίστησι. Καὶ τ' ἀπονήρευτο βυζασταρουδάκι ποὺ τύχει νὰ γεννηθῇ θηλυκό, τὸ παρομοιάζουν μὲ ἕνα **καδὶ μπαρούτη** ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τῆς μάνας τὴν κοιλιά. Στὸ πατρικό της σπίτι ἡ γυναῖκα ζῇ σὰ σκλάβα ἀλευτέρωτη. Δουλεύει στὸ σπίτι, σκάφτει στὸ χωράφι, σπέρνει, ὀργώνει, θερίζει, βόσκει τὰ ζωντανά,ἀλωνίζει μὲς στὶς ποιὸ φοβερὲς κάψες τοῦ καλοκαιριοῦ ξυπόλυτη, ξεμαλλιασμένη, ξέσκουφη,κατακόκκινη, καὶ μὲ τὴ βίτσα στὸ χέρι σαλαγάει τὰ μουλάρια στὸ καφτερὸ ἀλῶνι, τὸ καταμεσήμερο — ἀμαζόνα σωστή, Μανιάτισσα ἀκέρια, τοῦ Ταϋγέτου κόρη ζηλευτή. — Ὅταν θἄρθῃ ὁ καιρός της παντρεύεται. Κι' ὁ γαμπρὸς θὰ τὴν πληρώσῃ μὲ τὸ παραπάνου, ὅπως τῆς ἀξίζει κι' ὅλα στὸν πεθερό. Κι' ὄχι αὐτὸ μονάχα, ἀλλὰ μαζῆ μὲ τὴ γυναῖκα στεφανώνεται καὶ τὴ μαύρη τῆς ἐκδικήσεως ὑποχρέωσι, ἂν τύχῃ νἄναι ἀπὸ γενιὰ ἡ γυναῖκά του ποὺ νὰ χρωστάῃ ἢ νὰ τῆς χρωστοῦνε **αἷμα**. Κι' ὅταν παντρεύεται ἡ γυναῖκα τὴν σέβονται καὶ οἱ γονεῖς κι' οἱ ἀδελφοὶ κι' ὁ ἄντρας της, καὶ πάντοτε τὴν ἀγαποῦν.— Ἡ ἀτίμασις τῆς γυναικὸς στὴ Μάνη εἶνε τὸ πλιὸ φριχτότερο ἀνοσιούργημα. Ἡ ἄτιμη γυναῖκα σκοτώνεται ἀμέσως ποὺ φανερωθῇ ἀπὸ τὸν τατέρα της. Κι' ἐκεῖνος ποὺ θὰ ξεπλανέσῃ μιὰ παρθένα τότε μονάχα ἠμπορεῖ νὰ

ΕΚΛΕΚΤΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

ΔΙΠΛΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

[Γραμμένα γιὰ τὸ «Μπουκέτο»]

Σάλευαν τ' αὐγινὰ ρόδα
στὸ χαμόσπιτο ἀπὸ πίσω
— Κι' ὦ γιατί, ἀδερφούλα μου,
κ' ὦ γιατί νὰ σ' ἀγαπήσω;

Αὐγινὰ καὶ γιορτινά,
μέσ' στὸν ἥλιον ἁπλωμένα
— Κι' ὦ γιατί, ἀδερφούλα μου,
ποὺ μ' ἀγάπησες καὶ μένα ;

Μὰ ἤρθε τὸ φθινόπωρο,
ἀπ' τὸ μαῦρο λόγγο πίσω
— Γραφτὸ-ἦταν,ἀδερφούλη μου,
γιὰ νὰ σ' ἀγαπήσω...

Ρήμαξεν ὁ ἀνθότοπος,
τὰ ρόδα εἶνε πεσμένα...
— Γραφτό-ηταν, ἀδερφούλη μου,
νὰ μ' ἀγαπᾶς καὶ μένα...

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟ

Ἤμουνα στὴν ἀγάπη σου τόσον καιρὸ κλεισμένος·
μ' αὐτὸ δὲ θέλω καὶ νὰ πῶ, πὼς μοῦ ἦταν φυλακή :
μὰ τὶ τὰ θές, ὅλα περνοῦν, ἄς μείνει ἴσαμε κεῖ.
θέλω νὰ φύγω μιὰ φορά, γιατ' εἶμαι κουρασμένος.

Ἴσως κανένας πιὸ τρελλός, ἢ πιὸ βασανισμένος,
νὰ βρεῖ σὲ σένα λύτρωση, καὶ βάλσαμο γλυκὺ·
ὅσο γιὰ μένα, δὲ μπορῶ, μοῦ εἶν' ἀρκετὰ ὡς ἐκεῖ·
θέλω νὰ φύγω μιὰ φορὰ—γιατ' εἶμαι κουρασμένος...

Θέλω καὶ πάλι νὰ χαθῶ στὴν πρώτη μου σιωπή,
νὰ μὴ θωρῶ, νὰ μὴ γρικῶ, τὶ γίνεται τριγύρω·
νὰ λησμονήσω ὡς καὶ χαρὰ κι' ἀγάπη τὶ θὰ πεῖ·

θέλω τὰ μάτια μου τὰ δυὸ νὰ κλείσω, καὶ νὰ γύρω,
—κι' ἀφίνοντάς σε νὰ χαθεῖς στὰ πέρατα τοῦ δρόμου,
νὰ σὲ κατέχω πιὸ καλά, ξανά, μέσ' στ' ὄνειρό μου...

ΓΡΑΜΜΕΝΟ Σ' ΕΝΑ ΛΕΥΚΩΜΑ

Κι' ὅταν τὸ βράδυ θ' ἁπλωθεῖ, σὰν ἕνα κάλυμμα βαθύ,
καὶ θὰ σκεπάσει διὰ παντὸς τὴ μάταιην ὕπαρξή μας,
μὴν πεῖς πὼς κάποιον μιὰ φωνή,θὰ μείνει τάχα νὰ πονεῖ,
τὸ φλογερὸ τὸ μυστικό, ποὺ ὑπῆρχε μεταξύ μας.

Ἔρμα παράπονα δειλά, τὸ φῶς ποὺ μέσα μας κυλᾶ,
τὴν ὥρα ποὺ τὸ βραδινὸ σκοτάδι μᾶς κυκλώνει,
—πὼς οἱ ἄλλοι νὰ τὰ θυμηθοῦν,ἀφοῦ κι'αὐτοὶ θὰ κοιμηθοῦν,
ὅταν θὰ λείψουν τὰ πουλιά,καὶ θὰ χαθοῦν κ'οἱ κλῶνοι;..

Ὡς καὶ τὸ μόνο τὸ γραφτό—μικρὸ κ' ἐφήμερο κι'αὐτό;
ποὺ τώρα ἐδῶ, καὶ μὲ καρδιὰ τρεμίμενη σοῦ κλείνω,
—πόσο πιστεύεις τὸ πολύ, ποὺ θὰ μπορεῖ ν' ἀναπολεῖ
τοῦ μακρινοῦ μας τοῦ καϊμοῦ τὸ πέρασμα καὶ κεῖνο ;..

Γι'αὐτὸ σ'τὸ λέω νὰ μ'ἀγαπᾶς —νὰ μ'ἀγαπᾶς ὅπου νὰ πᾶς,
καὶ νἄμαστε ἔτσι, στοργικά, δεμένοι μεταξύ μας,
—γιατὶ τὸ βράδι θ' ἁπλωθεῖ, σὰν ἕνα κάλυμμα βαθύ,
κ' ἴσως ποτὲ νὰ μὴ σὲ βρῶ, στὴν ἄλλην ὕπαρξή μας...

Ναπολέων Λαπαθιώτης

σχωρεθῇ ὅταν«θὰ δώσῃ στὸν πατέρα της ἕνα μοσχάρι ποὺ ἀπὸ τὴν ἀψηλότερη κορφὴ τοῦ Ταϋγέτου νὰ δύναται νὰ σκύψῃ νὰ πιῇ στὴ θάλασα νερό». (Par E. Venenig : Le Magne et les Mainotes,ἐν τῇ Revue des Deux Mondes : μέρος 1 σ. 23 — 14).

Εἰς τὰ παλαιότερα χρόνια οἱ Μανιάτισσες ἐπεριδιάβαζαν στὰ χωράφια μὲ τὰ παιδιά τους μέσα στὶς κούνιες, ἀλλὰ μὲ τέτοιον τρόπο κρεμασμένες ποὺ νἄχουν τὰ χέρια ἐλεύτερα γιὰ νὰ μεταχειρίζωνται καὶ τὰ τουφέκια ποὺ κρατοῦσαν μαζί τους εἰς κάθε περίστασι.

Εἰς μιὰ ξεχωριστὴ μελέτη ποὺ ἔχω γραμμένη γιὰ τὴ γυναῖκα στὴ Μάνη, καὶ ποὺ ἐλπίζω νὰ διαβαστῇ μ' ἐνδιαφέρον ὅταν τὴν τυπώσω ἔχω μαζευμένα τόσα ἠρωϊκὰ ἐπεισόδια γυναικῶν, ποὺ δὲν θὰ μ' ἔφτανε ὁ καιρὸς κι' ὁ τόπος νὰ τἀραδιάσω 'ς αὐτό μου τὸ γραμματάκι. Ὁ Ἰούλιος Βέρν εἰς μίαν ξεχωριστὴν ἱστορίαν, πολὺ βιασμένη καὶ πλειότερο ψεύτικη, γιὰ τοὺς Μανιάτες ποὺ τὴ λέει «Τὸ Αἰγαῖον ἄνου κάτου», ἀμετάφραστη εὐτυχῶς στὴ γλῶσσα μας, κοντὰ εἰς τἄλλο του τἄκαιρα καὶ ὑπερβολικά, ζωγραφίζει ἕνα τέτοιο θαυμάσιο τύπο Μανιάτισσας ἀντρογυναίκας. Καὶ ὅλοι οἱ ξένοι συγγραφεῖς καὶ περιηγηταὶ ποὺ ἔγραψαν γιὰ τὴ Μάνη — καὶ εἶνε τόσοι, — μᾶς ἀραδιάζουν κι' ἀπὸ μίαν ἁρμαθιὰ καθένας τους ἠρωϊδων τῆς Μάνης. Ξεχωριστὰ ὅμως, ποὺ δὲν ἀπαντάει κανεὶς σὲ κανένα μέρος τῆς ἄλλης Ἑλλάδος τόσες τὸν ἀριθμὸ ἠρωϊκὲς ἀμαζόνες, δὲν ἀπαντάει μοῦ φαίνεται οὐδὲ στὴ μορφὴ καὶ τὸν χαρακτῆρα γυναικείους τύπους σὰν τῆς Κυρὰ — Ρήνης, τῆς Θεοχάρης ἢ τῆς Γερακάραινας.

* * *

Τὸ συμπέρασμά μου εἶνε ὅτι ἀξίζει, μὰ τὴν ἀλήθεια, νὰ πληρώνεται μὲ τὸ παραπάνω μάλιστα ὁ πεθερός, ἀφοῦ χαρίζει στὸ γαμπρὸν ἕνα τέτοιον οὐράνιο σύντροφο,ἕνα τέτοιο χαριτωμένο παληκάρι ποὺ ἀπὸ τόνα χέρι μπορεῖ νὰ κρεμάσῃ τὴν κούνια καὶ ἀπὸ τἄλλο νὰ κρατᾷ μὲ τόση χάρι τὸ καριοφύλι.

Μὰ ποιὸς φαντάστηκε τέτοια τὴ γυναῖκα ;

Μπορεῖ μονάχα ὁ φίλος μου Μητσάκης. Μὰ εἶνε Μανιάτης κι' αὐτὸς καὶ δὲν πιάνεται.

Κώστας Πασσαγιάννης